

Βιολογική γεωργία

Κοινή Αγροτική Πολιτική (Κ.Α.Π.)

Η ΚΑΠ αποτελεί την **ενοποιημένη αγροτική πολιτική** των κρατών-μελών της ΕΕ. Περιγράφει ένα **σύνολο νόμων και κανονισμών** σχετικών με τη γεωργία, την κτηνοτροφία και τη διακίνηση αγροτικών προϊόντων. Άρχισε να ισχύει το **1962**, με στόχο τη διάθεση τροφίμων στους Ευρωπαίους καταναλωτές σε ανεκτές τιμές αλλά και την εξασφάλιση λογικού βιοτικού επιπέδου για τους γεωργούς.

Γράφει ο **Βύρων Τομάζος**, Μηχανολόγος, Απόφοιτος Πολυτεχνείου Μονάχου e-mail: btomazos@gmail.com

Ο πόλεμος που εξακολουθεί να μαίνεται στην Ουκρανία, εκτός από όλα τα δεινά και τις καταστροφές, θέτει επίσης σε κίνδυνο την **παγκόσμια γεωργική βιομηχανία**. Οι επιπτώσεις από τις αλυσιδωτές εξελίξεις επηρεάζουν και την Ελλάδα, όπου γεωργία και ναυτιλία καθόριζαν από πάρα πολύ παλιά τη ζωή των κατοίκων της.

Στον θεσσαλικό κάμπο οι πρόγονοί μας ανέπτυξαν τον λαμπρότερο στον πλανήτη **γεωργικό νεολιθικό πολιτισμό** και τώρα, που η σύγχρονη τεχνολογία προσφέρει όλες τις ανέσεις, δεν γίνεται να μην αναλογιζόμαστε τον **μόχθο** και τον **ιδρώτα** των χιλιάδων καλλιεργητών που δούλεψαν στην ίδια αυτή γη, καθώς και τη μακρά εξελικτική πορεία της ανθρώπινης σκέψης, για να φτάσουμε από το ξυλάετρο με την πέτρινη αξίνα στα τεράστια τρακτέρ.

Σήμερα, που η αύξηση στο κόστος παραγωγής εξαιτίας του πολέμου ήρθε να προστεθεί στις συνέπειες της οικονομικής κρίσης, της πανδημίας και της κλιματικής αλλαγής, τίθενται επιτακτικά ερωτήματα και θέματα για τον **πρωτογενή τομέα** που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης και πιθανόν επανασχεδιασμού. Επίσης, εφόσον ζούμε σε ένα παγκοσμιοποιημέ-νο περιβάλλον, δεν αρκεί απλώς να παράγουμε προϊόντα, αλλά απαιτείται τα προϊόντα αυτά να είναι **εξαιρετικής ποιότητας** και **διεθνώς ανταγωνιστικά**. Η έμφαση που έχει δοθεί τα τελευταία χρόνια στην παραγωγή **βιολογικών προϊόντων** φαίνεται να αποτελεί μία αξιόπιστη απάντηση στα παραπάνω προβλήματα.

Βιολογική καλλιέργεια

Είναι μια **μέθοδος καλλιέργειας**, η οποία ελαχιστοποιεί ή αποφεύγει εντελώς τη χρήση συνθετικών λιπασμάτων και ζιζανιοκτόνων, ρυθμιστών ανάπτυξης των φυτών, ορμονών καθώς και πρόσθετων ουσιών στις ζωτροφές. Οι βιολογικοί καλλιεργητές βασίζονται στην **αμειψισπορά** (εναλλαγή φυτών για συγκομιδή), **υπολείμματα συγκομιδών, αγρανάπαυση**, ζωικά λιπάσματα (**κοπριά**) και **μηχανική καλλιέργεια** για τη διατήρηση της παραγωγικότητας του χώματος, τον εμπλουτισμό του με θρεπτικές ουσίες για τα φυτά καθώς και για τον έλεγχο των ζιζανίων, εντόμων και παράσιτων. Η **βιολογική καλλιέργεια** συχνά συνδέεται με την υποστήριξη αρχών πέρα από την καλλιέργεια, όπως το **Δίκαιο Εμπόριο** (Fair Trade) και τη **διαχείριση του περιβάλλοντος**. Απορρίπτει τη χρήση συνθετικών χημικών ουσιών, όπως τα συνθετικά ζιζανιοκτό-να, λιπάσματα, φυτοφάρμακα και γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς (Γ.Τ.Ο.). Σε μερικές χώρες, κυρίως στην Ευρώπη, η βιολογική καλλιέργεια ορίζεται από τον νόμο, ώστε η εμπορική χρήση του όρου «Βιολογικό» να υπόκειται σε έλεγχο από την κυβέρνηση και το κράτος. Κάποιο είδος «διαπίστευσης» προσφέρεται στους αγρότες έναντι αμοιβής, καθιστώντας παράνομη την πώληση προϊόντων με τον τίτλο «Βιολογικό» χωρίς αυτή τη διαπίστευση.

Ευφυής γεωργία

Στο άρθρο μου *Η Ρούσικη Επανάσταση, οι Εβραίοι και η αριστερά*, το 2015, έγραφα για τον **σκεπτόμενο εργάτη**: «Σήμερα ο εργάτης είναι ελεύθερος και σκεπτόμενος και συμμετέχει και με το μυαλό του στην παραγωγή. Η χειρωνακτική εργασία συμπεριλαμβανομένης και της αγροτικής δεν ξεπερνά το 12%. Τα υπόλοιπα είναι υπηρεσίες». Το ίδιο άρχισε να συμβαίνει και με τον **αγρότη**, που μπορεί να γίνει ένας σκεπτόμενος εργάτης. Για τον σκοπό αυτό υπάρχουν σημαντικά προγράμματα και δράσεις για τη στήριξη αγροτών και συνεταιρισμών, όπως το **LIFE GAIA Sense**.

Σε ψηφιακή εκδήλωση παρουσιάστηκε το καινοτόμο σύστημα ευφυούς γεωργίας **gaiaSense** που στοχεύει στην **ψηφιοποίηση** της γεωργίας ώστε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα της παραγωγής και η μείωση του κόστους των αγροτών. Στην εκδήλωση αναλύθηκε η εφαρμογή της ευφυούς γεωργίας σε 18 περιοχές στην **Ελλάδα**, στην **Ισπανία** και στην **Πορτογαλία** και σε εννέα είδη καλλιεργειών (ελιά, ροδάκινο, βαμβάκι, φιστίκι, πατάτα, βιομηχανική τομάτα, καρύδι, ακτινίδιο και σταφύλι). Μετά την εφαρμογή των συμβουλών ευφυούς γεωργίας επιτεύχθηκε πτώση του κόστους άρδευσης 20,23%, κατά μέσο όρο, η οποία σε ορισμένες περιπτώσεις έφτασε το 33,76%. Αντίστοιχη μείωση παρατηρήθηκε στο κόστος λίπανσης, φυτοφαρμάκων κατά συγκεκριμένων εχθρών και ασθένειών των καλλιεργειών, ενώ στους κόστους κατανάλωσης ενέργειας ο μέσος όρος έφτασε το -20,18%. Η **τεχνολογία** πρέπει να προσφέρει **εξάκθαρα οφέλη**

στους αγρότες. Όλοι οι αγρότες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε αυτή, τονίστηκε στο κλείσιμο της εκδήλωσης, καθώς και ο κομβικός ρόλος του πρωτογενούς τομέα στον πράσινο και ψηφιακό μετασχηματισμό της ευρωπαϊκής οικονομίας και κοινωνίας.

Κάμπος Χίου

Μεγάλωνα σε ένα περιβόλι με εσπεριδοειδή στον Κάμπο της Χίου και είχα ενεργή συμμετοχή κυρίως σε θέματα ευφυούς γεωργίας, όπως θα λέγαμε σήμερα. Τι εννοώ; Έπεισα τότε τον πατέρα μου να αγοράσουμε μία μικρή **φρέζα** και έσκαψα όλα τα περιβόλια σε μία εβδομάδα, ενώ πριν έσκαβαν με το τσατάλι 10 άνθρωποι για 20 μέρες. Επίσης, ασχολήθηκα επισταμένα με την καλύτερευση του **αρδευτικού συστήματος**.

Τα **εσπεριδοειδή** καλλιεργήθηκαν πρώτη φορά στη Χίο, από τους **Γενοβέζους** κατακτητές (1348-1566), που αξιοποίησαν την έκταση του Κάμπου, δημιουργώντας εκτεταμένους πορτοκαλεώνες, αφού διαπίστωσαν την ύπαρξη νερού. Επειδή η **καλλιέργεια** ήταν **αποδοτική**, ο Κάμπος μεταβλήθηκε σε έναν απέραντο πορτοκαλεώνα, για την προστασία του οποίου χτίστηκαν ψηλοί τοίχοι σε κάθε περιβόλι, που έκλειναν απέξω τον αέρα, τη σκόνη και τους... ανεπιθύμητους επισκέπτες.

Η σφαγή από τους Τούρκους το 1822, ο παγετός του 1850 και ο σεισμός του 1881 έπληξαν σοβαρά τις εμπορικές δραστηριότητες, ενώ πολλοί χιώτες εγκατέλειψαν το νησί. Η καλλιέργεια των πορτοκαλιών εγκαταλείφθηκε σχεδόν ολοκληρωτικά μετά το 1950, που άρχισαν να καλλιεργούνται στην ηπειρωτική Ελλάδα διάφορες άλλες ποικιλίες, αλλά τα **χιώτικα μανταρίνια** που θεωρούνται από τα πιο αρωματικά του κόσμου και διαθέτουν Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης, παραμένουν στο πώ-

το σκαλί του βάθρου. Όμως και αυτά δεν καλλιεργούνται συστηματικά καθώς η αλυσίδα διάθεσης (πώλησης) πάσχει σοβαρά.

Την τελευταία φορά που βρέθηκα στη Χίο, συνάντησα έναν παλιό συμμαθητή μου, τώρα συνταξιούχο, που καλλιεργεί τα περιβόλια του και μου είπε: «Βύρων, τώρα πλέον βγάζω **βιολογικά μανταρίνια**, δεν παίρνω επιδότηση, αλλά έχω έναν Γερμανό πελάτη που τα αγοράζει και μου πληρώνει 2,5 φορές την τιμή τους». Τον θυμήθηκα όταν διάβασα στο Μέτρο 11 ότι για πρώτη φορά **συμπεριλαμβάνονται και τα εσπεριδοειδή στις επιδοτήσεις**.

Άρα το μέλλον προδιαγράφεται λαμπρό για τον Κάμπο της Χίου, που εκείνα τα χρόνια ήταν σαν το σημερινό Μόντε Κάρλο και όφειλε μέρος του πλούτου και της ευημερίας του στην καλλιέργεια των εσπεριδοειδών.

Παραπιμπτόντως, νομίζω ότι πολλοί συνταξιούχοι επιστρέφουν στα πατρογονικά τους και ασχολούνται, έστω σε μικρή κλίμακα, με καλλιέργειες, συμπληρώνοντας το εισόδημά τους και αυξάνοντας παράλληλα την αυτοπεποίθησή τους ότι εξακολουθούν να προσφέρουν στο κοινωνικό σύνολο. Γνωρίζω κάποιον στη Χίο που έχει φτιάξει ένα μικρό θερμοκήπιο και τροφοδοτεί την οικογένεια και τους γείτονές του με τα προϊόντα του. Άλλωστε η ενασχόληση με τη γη, ακόμα κι αν γίνεται από χόμπυ, είναι ευεργετική. Ο συμπατριώτης μας δε, **Αδαμάντιος Κοραής έχει πει ότι ο γεωργικός βίος είναι βίος αρετής**. Μήπως μία τάση επιστροφής στα εγκαταλελειμμένα χωράφια αποτελεί λύση στο πρόβλημα της αδράνειας και της ανενεργίας; Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα στοιχεία της EUROSTAT, 1 στους 4 ανέργους θέλει να βρει εργασία, αλλά δεν ψάχνει. Ίσως η βιολογική γεωργία γίνει πόλος έλξης γι' αυτόν τον μεγάλο αριθμό ανθρώπων.

«Κόντρα στο κύμα»

Έχουμε συνηθίσει ως χώρα να κατέχουμε διάφορες δυσάρεστες πρωτιές. Επίσης λόγω μιας διάχυτης εθνικής απαισιοδοξίας, οι στόχοι που τίθενται σε ευρωπαϊκό επίπεδο δείχνουν σε αρκετές περιπτώσεις ιδιαίτερα δύσκολο να κατακτηθούν, παρόλο που η χώρα μας έδειξε πολύ **σκληρά αντανακλαστικά επιβίωσης** αλλά και **δημιουργίας συνθηκών ανάπτυξης** την τελευταία 10ετία. Η βιολογική γεωργία μοιάζει μια από τις παραγωγικές δραστηριότητες που πάνε «κόντρα στο κύμα» και οι αριθμοί δείχνουν την πραγματικότητα. Στο τέλος του **2021** περισσότεροι από **37.000 Έλληνες** παραγωγοί ήταν **βιοκαλλιεργητές** (ποσοστό 10,15%), όταν στη Βουλγαρία το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 1,7%. Ανάλογη είναι η κατάσταση στη Ρουμανία, όπου ένα ποσοστό μόλις 3,45% καλλιεργείται βιολογικά και στην Κύπρο το 4,37%. Υπάρχουν βέβαια και τα αντίστροφα παραδείγματα με χώρες όπως η Ιταλία (15,97%) και η Εσθονία (22,41%).

Οι Έλληνες βιοκαλλιεργητές έχουν δείξει σταθερότητα στην επιλογή τους και μάλλον πολλοί απ? αυτούς έχουν βρει τις κατάλληλες εμπορικές οδούς για τη διάθεση των προϊόντων τους. Η πρόσφατη πρόσκληση για παροχή οικονομικών ενισχύσεων για «παλαιούς» και «νέους» παραγωγούς, με ιδιαίτερα υψηλό προϋπολογισμό, έκλεισε με πολύ μεγάλη συμμετοχή.

Ευελπιστώ ότι με το Μέτρο 11 που συμπεριλαμβάνει περισσότερα προϊόντα, με την **επιτάχυνση της πληρωμής των επιδοτήσεων**, με την **πιστοποίηση** και το διεθνώς αναγνωρισμένο brand name του **TUV HELLAS** (TUV NORD), ανοίγει η αγορά των ελληνικών γεωργικών προϊόντων στο εξωτερικό.

Αντιμετώπιση των προκλήσεων του αύριο, σήμερα

Μία έρευνα της Τράπεζας Πειραιώς κατέληξε σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα για το πώς μπορεί ο Αγροδιατροφικός τομέας να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του αύριο, σήμερα:

- 1) **Ολιστική προσέγγιση στην Αγροδιατροφική αλυσίδα**, μέσω της ανάπτυξης ανθεκτικών και βιώσιμων αλυσίδων αξίας.
- 2) **Διαμόρφωση σύγχρονου και ολοκληρωμένου σχεδίου ανάπτυξης**.
- 3) **Οργανωτικός, λειτουργικός και ψηφιακός μετασχηματι-**

σμός όλων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην αλυσίδα αξίας του Αγροδιατροφικού τομέα, έχοντας τον άνθρωπο στο επίκεντρο.

- 4) **Διευκόλυνση της ανάπτυξης συνεργειών, συνεργασιών, εμποροδιανεμητικών πλατφορμών**, καθώς και συνεργατικού πνεύματος ανάμεσα σε όλα τα μέλη του Αγροδιατροφικού τομέα, με στόχο την αποκόμιση σημαντικών εμπορικών οφελών.
- 5) **Έμφαση στην εκπαίδευση** και στην ενίσχυση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και αποτελεσματική προσέλκυση νέων παραγωγών, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του Αγροδιατροφικού τομέα.
- 6) **Ανάπτυξη της εξωστρέφειας** με συντονισμένο και επαγγελματικό εξαγωγικό μάρκετινγκ.
- 7) **Αποτελεσματικό και σύγχρονο branding**.
- 8) **Υλοποίηση σημαντικών έργων υποδομής** που θα διευκολύνουν όλα τα μέρη του Αγροδιατροφικού τομέα.
- 9) **Προστασία του περιβάλλοντος** με υιοθέτηση σύγχρονων παραγωγικών μεθόδων και της τεχνολογίας σε όλο το μήκος της αλυσίδας αξίας.
- 10) **Μείωση της σπατάλης τροφίμων**.
- 11) **Αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων**, με έμφαση στην ΚΑΠ και στο Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Πλάνο 10ετίας

Άφησα για το τέλος μία **πρόταση** που θεωρώ εξαιρετικά σημαντική: Την **ανάγκη δημιουργίας ενός πλάνου**, αντίστοιχου του ενεργειακού σχεδιασμού, που να περιγράφει πώς φανταζόμαστε την **ελληνική γεωργία μετά από 10 χρόνια**. Όπως στην ενέργεια μιλάμε για απεξάρτηση από το ρωσικό αέριο και πετρέλαιο και αντίστοιχα για την αύξηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, έτσι και στην ελληνική γεωργία απαιτείται ένα σχέδιο που θα μας προστατέψει από τις μελλοντικές κρίσεις, ανεξαρτήτως της συγκυρίας...

Πηγές: Η Καθημερινή, Agricola (Μάιος 2022), Μπάμπο-Google